

החוג למקרא

לימודי התואר הראשון

א. כללי

החוג עוסק בהיבטים המגוונים של המקרא, המתבקשים מהיותו ספר תשתית לתרבות היהודית, הישראלית והמערבית, בתחומי המחשבה, הדת, הספרות והאמנות. מטרת החוג להגיע להבנה עשירה ורבת פנים של ספרות המקרא מנקודת המוצא של הגישה המדעית בחקר המקרא.

מבין התחומים הנלמדים:

- א. ההקשר ההיסטורי-תרבותי שבו התהוותה ספרות המקרא, בייחוד המזרח הקדום.
- ב. מחשבת המקרא על מגוון הדעות והאמונות הבאות לידי ביטוי.
- ג. הכיוונים העיקריים של חקר המקרא לפי הגישה המדעית וביקורת המקרא.
- ד. דרכי העיצוב המיוחדים של הסיפורת והשירה במקרא.
- ה. פרשנות המקרא - ממגילות מדבר יהודה, תרגומי המקרא העתיקים, המדרשים, ועד פרשנות ימי הביניים, וכן בספרים החיצוניים ובספרי המקרא עצמם (פרשנות פנים-מקראית).
- ו. המקרא בהקשר תרבותי כללי - פילוסופיה, אמנות, ספרות וכיוצא בהם.

מטרת הלימודים

לימודי התואר הראשון נועדו להפגיש את התלמיד עם ריבוי הפנים של הספרות העשירה והמגוונת המצויה במקרא, להעניק לו בסיס וידע ראשוני, ולאפשר לו לבחור כיוון של התמחות באספקטים ספציפיים.

החוג שואף להקנות לתלמידיו גישה לעושרה ולריבוי רבדיה של הספרות המקראית, ויכולת של ניתוח בספרות על פי דרכי העיון המסורתיות, המודרניות והבקורתיות, תוך יישום שיטות המחקר שפותחו בתחומים השונים של מדעי הרוח; לעורר סקרנות אינטלקטואלית וחשיבה עצמאית לקראת המשך הלימודים לתארים מתקדמים תוך בחירת כיווני התמחות לפי נטיית לבם; ולעוררם לבסס את גישתם למקרא ולמעמדו בישראל ובתרבותה על הידע שנצבר לאור הישגי חקר המקרא לדורותיו.

ב. מסלולי הלימודים

לימודי התואר הראשון מתקיימים בשני מסלולים:

1. מסלול דו-חוגי

התלמיד בוחר בסלול זה ישלים את חובותיו לקבלת התואר הראשון על ידי לימודים בחוג נוסף או בתכנית הלימודים הכלליים במדעי הרוח. היקף לימודיו בחוג יעמוד על 62 ש"ס בלימודים חוגיים ועוד 2 ש"ס לימודים פקולטטיים, סה"כ 64 ש"ס.

ש"ס 4	מבוא לחקר המקרא
ש"ס 4	מיומנות חוגית
ש"ס 18-16	שיעורים כלליים במקרא (כגון אמונות ודעות, היסטוריוגרפיה)
ש"ס 12	שלושה תרגילים טקסטואליים
ש"ס 8	שני סמינריונים
ש"ס 2	היסטוריה ותרבות במקרא ובמזרח הקדום
ש"ס 2	פרשנות חז"ל
ש"ס 2	מבוא לפרשנות ימי הביניים
ש"ס 2	שו"ת קריאת טקסט מקראי בפרשנות ימי הביניים
ש"ס 2	תלמוד
ש"ס 2	לשון המקרא
ש"ס 2	שו"ת בסגנון המקרא ולשונו
ש"ס 4-2	קורס בהיסטוריה מקראית או ארכיאולוגיה מקראית

הערות

1. כל תלמיד חייב להשלים מכסת לימודים של 62 ש"ס במסגרת החוג. לפיכך, מי שחוגו האחר הוא תלמוד, דרך משל, יהיה פטור מהשיעור בתלמוד, אך צריך להשלים 2 ש"ס אחרות, כגון עוד 2 ש"ס בקבוצת "שיעורים כלליים במקרא".
2. בקבוצת "שיעורים כלליים במקרא" מותר לכלול 2 ש"ס מלימודי חוג אחר בפקולטה למדעי הרוח ובלבד שהן אינן מחוג לימודיו השני של התלמיד, או שהן אינן נכללות בשיעורים הפנורמיים שלו.

2. מסלול חד-חוגי

המסלול החד-חוגי מיועד לתלמידים מצטיינים החל מהשנה השנייה ללימודיהם. תלמידים שיתקבלו למסלול החד-חוגי ילמדו תכנית מורחבת שהיקפה 112 ש"ס לימודים חוגיים בהרכב הבא:

ש"ס 62	תכנית המסלול החד-חוגי
	הקבץ בחירה, הכולל סמינריון מלימודי חוג אחר,
ש"ס 18	בהתאם לכיוון התמחות התלמיד
	לימודים פקולטטיים, המורכבים מ-2 קורסים פנורמיים
ש"ס 4	בהקף של 2 ש"ס כל קורס
ש"ס 28	קורסים נוספים מלימודי החוג לפי בחירת התלמיד

לימודים אלה כוללים סמינריון נוסף במקרא. מומלץ לתלמיד להמיר קורסים במסגרת "שיעורים כלליים במקרא" בלימוד שפה שמית עתיקה, כגון ארמית מקראית, אכדית או אוגריתית.

ג. תנאי קבלה

סף הקבלה לחוג למקרא תואם את סף הקבלה של הפקולטה למדעי הרוח.

ד. מבנה הלימודים

הלימודים בחוג ערוכים בשבעה הקבצים:

הקבץ 1 :

חקר המקרא הביקורתי (8 ש"ס)
מבוא לחקר המקרא (חובה)
תרגיל טקסטואלי או סמינריון בספרות התורה (חובה)

הקבץ 2 :

אמונות ודעות במקרא (8 ש"ס)
שיעורים או שו"ת ו/או סמינריון בנושאים אלה.

הקבץ 3 :

המקרא ועולמו (8 ש"ס)
שיעור ו/או סמינריון בנושא זה.

הקבץ 4 :

ספרות המקרא ודרכי עיצובה (8 ש"ס)
שיעור ו/או סמינריון בנושאים של ספרות במקרא, בפואטיקה וכדומה.

הקבץ 5 :

פרשנות המקרא לדורותיה (8 ש"ס)
תלמוד
פרשנות חז"ל
פרשנות מסורתית (מבוא + תרגיל; חובה).

הקבץ 6 :

תירגול (8 ש"ס)
קריאה בטקסטים מן ההיסטוריוגרפיה המקראית
קריאה בטקסטים מספרות הנבואה, החכמה או המזמורים.

הקבץ 7 :

שיעורי השלמה ובחירה
קורסים מן ההקבצים הקיימים להשלמת המכסה של שעות הלימודים.
קורסי בחירה נוספים לפי אישור יועץ החוג.

1. **לתשומת לב: לימודים פקולטטיים** - מורכבים מקורסים פנורמיים אותם יש לבחור מתוכניות הלימודים של חוגי הפקולטה, שאינם חוגי הלימוד של התלמיד. כל הקורסים הפנורמיים הם בהיקף של 2 ש"ס ומהווים חלק מהציון הכללי.

במסלול הדו-חוגי בפקולטה - קורס פנורמי אחד בהיקף של 2 ש"ס בכל חוג.
 במסלול החד-חוגי בפקולטה - 2 קורסים פנורמיים בהיקף של 4 ש"ס.
 במסלול הדו-חוגי (חוג אחד בפקולטה חוג שני בפקולטה אחרת) - קורס פנורמי אחד בהיקף של 2 ש"ס. את הקורסים יש לבחור מתוך הרשימה המרוכזת בפרק ה' בלימודים הפקולטטיים.
2. השלמת חובות לימודים לתלמידים ממשיכים שהחלו את לימודיהם לפני תשס"ד -
 תלמידים שטרם השלימו חובות לימוד "סדנת יסוד" יוכלו לעשות כן בסמסטר א' תשס"ד בלבד.
 כמו כן, תלמידים שטרם השלימו "אנגלית מוגבר למדעי הרוח" יבחרו כחלופה בקורס פנורמי נוסף בהיקף של 2 ש"ס.
 פרטים לגבי קבוצות סדנת יסוד וקורסים פנורמיים – ראה בפרק ה' בלימודים הפקולטטיים.

ה. מהלך הלימודים

שנה א'

מבוא לחקר המקרא

מיומנות חוגית

תרגיל טקסטואלי

פרשנות

2-4 ש"ס מלימודים כלליים במקרא - ספרות המקרא, נבואה, חוק וכדומה.
 כן רצוי שהתלמיד ילמד במסגרת שנה זו לפחות חלק מן הקורסים הבאים: לשון המקרא, תלמוד, היסטוריה ותרבות במקרא ובמזרח הקדום וכיוצא באלה.
סך כל שעות הלימודים בשנה א' – כ-22 ש"ס.

שנה ב'

תרגיל טקסטואלי שני

סמינריון

שיעורי בחירה - ספרות המקרא, נבואה, חוק, ספרות המזמורים ועוד.
 השלמת החובות בפרשנות, בתלמוד, בלשון המקרא והיסטוריה של המזרח הקדום, וכיוצא בחובות אלה.
סך כל שעות הלימודים בשנה ב' – כ-22 ש"ס.

שנה ג'

תרגיל טקסטואלי שלישי

סמינריון שני

שיעורי בחירה בלימודים כלליים במקרא.

סך כל שעות הלימודים בשנה ג' – כ-22 ש"ס.

הערות:

1. תנאי מוקדם להשתתפות בתרגיל טקסטואלי הוא: השתתפות במבוא לחקר המקרא ובמיומנות החוגית.
2. התלמיד יכתוב במהלך לימודיו 2 עבודות סמינריוניות (8 ש"ס).
 תנאי מוקדם לכתיבת עבודה סמינריונית הוא: השתתפות במבוא לחקר המקרא, במיומנות החוגית, בתרגיל טקסטואלי ובקורס בפרשנות.

3. רצוי שהתלמיד ישמע את החובות של השיעורים בלשון המקרא ובפרשנות חז"ל בתחילת לימודיו.
4. במהלך לימודיו ישמע התלמיד קורסים בכל אחד מן התחומים הבאים: היסטוריוגרפיה, חוק, נבואה, מזמורים וחכמה, פואטיקה מקראית. על התלמיד להשתתף בתרגיל טקסטואלי או סמינריון בתחום התורה.
5. את החובות במסגרת השיעורים הפקולטטיים יש ללמוד בשנים א' ו-ב'.

ו. דרישות במהלך הלימודים

1. השתתפות בשני סיורים לימודיים.
החוג מקיים שני סיורים לימודיים מדי שנה. התלמיד רשאי לבחור בסיורים במועדים שירצה ורשאי להשתתף גם ביותר משני סיורים.
2. השתתפות בשלוש בדיקות קריאה.
להרחבת הכרותו עם הספרות המקראית, יקרא התלמיד במהלך לימודיו מבחר מייצג של פרקי מקרא. רשימות הפרקים ומועדי הבדיקה יפורסמו על-ידי החוג. אפשר לחלק את חובת בדיקת הקריאה בין שנות הלימוד. מומלץ להשתתף מדי שנה בבדיקת קריאה אחת.

ז. סיום הלימודים לתואר וציון הגמר

תלמיד יהיה זכאי לקבל את התואר הראשון לאחר שהשלים את כל הדרישות המפורטות בידיעון זה.

הציון הסופי לתואר יחושב כך:

שיעורים, תרגילים, מיומנויות ולימודים פקולטטיים	65%
עבודות סמינריוניות	35%

הבהרות נוספות על לימודי החוג למקרא ניתן לקבל בפגישה עם יועץ החוג.

לימודי התואר השני במסגרת ביה"ס למדעי היהדות

א. מסלולי הלימוד

קיימים בחוג שני מסלולי לימוד לתואר השני:

מסלול א' - עם עבודת גמר;

מסלול ב' - ללא עבודת גמר.

מוסמכי מסלול א' שיגיעו להישגים הנדרשים יוכלו להמשיך בלימודיהם לקראת התואר השלישי. תלמידים מצטיינים יוכלו להמשיך במסלול ישיר לתואר השלישי. יש אפשרות מעבר ממסלול למסלול באישור ועדת ההוראה של החוג. מוסמכי מסלול ב' יוכלו להמשיך לימודיהם לקראת התואר השלישי רק לאחר שישלימו חובת כתיבת עובדת גמר.

ב. מבנה הלימודים במסלול א'

במהלך לימודיו לתואר השני ישתתף התלמיד בקורסים לפי הפירוט הבא:

(א) 24 ש"ס מלימודי החוג למקרא המיוחדים לתואר השני. לימודים אלה כוללים סמינריונים ושיעורים בתחומים שונים של חקר המקרא, כגון אמונות ודעות, עולם המקרא והמזרח הקדום, ספרות המקרא, בעיות חיבור ועריכה, נוסח המקרא ותרגומים עתיקים, פרשנות המקרא, ועוד.

(ב) שפות עתיקות (8 ש"ס): בפני התלמיד עומדת הברירה בין השתלמות ביוונית עתיקה או באכדית. מי שבחר ביוונית עתיקה יגיע ליכולת קריאה בתרגום השבעים. הבחור באכדית ילמד שפה זו עד כדי יכולת קריאת טקסטים בתעתיק, בקורסים: ספרות מסופוטמית א' (4 ש"ס) וספרות מסופוטמית ב' (4 ש"ס). ראש החוג רשאי לאשר לימודי אכדית במסגרת חוג אחר. כן רשאי ראש החוג לאשר לימודי שפה עתיקה אחרת, לפי תכנית המחקר של התלמיד.

(ג) כן חייב התלמיד לקנות יכולת קריאה בספרות מחקר בלשון אירופאית בנוסף לאנגלית. החוג ממליץ על גרמנית. ראש החוג רשאי לאשר שפה אחרת לפי בקשת התלמיד, כגון צרפתית.

במהלך לימודיו חייב התלמיד להגיש שתי עבודות סמינריוניות ולכתוב עבודת גמר בהדרכת אחד ממורי החוג. על התלמיד חלה חובת השתתפות קבועה בסמינרים המחלקתיים.

ג. מבנה הלימודים במסלול ב'

במהלך לימודיו לתואר השני ישתתף התלמיד בקורסים לפי הפירוט הבא:

(א) 28 ש"ס מלימודי החוג למקרא המיוחדים לתואר השני. לימודים אלה כוללים סמינריונים ושיעורים בתחומים שונים של חקר המקרא, כגון אמונות ודעות, עולם המקרא והמזרח הקדום, ספרות המקרא, בעיות חיבור ועריכה, נוסח המקרא ותרגומים עתיקים, פרשנות המקרא, ועוד.

(ב) 4 ש"ס ספרות מסופוטמית א'.

(ג) 4 ש"ס לימודי העשרה בחוגים אחרים. (בהסכמת ראש החוג רשאי התלמיד להרחיב את מסגרת לימודי העשרה שמחוץ לחוג עד כדי 8 ש"ס, על חשבון 4 ש"ס מלימודי החוג.)

התלמיד חייב לכתוב שלוש עבודות סמינריוניות.

על התלמיד חלה חובת השתתפות קבועה בסמינרים המחלקתיים.

בסיום הלימודים תיערך בחינת גמר. פרטי הבחינה וההיקף הביבליוגרפי יימסרו לתלמידים לקראת מועדי הבחינה. החוג מקיים שני מועדי בחינה בשנה, בחודשים פברואר ואוגוסט.

סגל ההוראה

פרנק פולק - ראש החוג	פרופ'
יאירה אמית (שבתון סמ' א')	פרופ'
גרשון ברין	פרופ'
אליעזר (אד) גרינשטיין (שבתון סמ' ב')	פרופ'
יאיר הופמן	פרופ'
אסנת זינגר	ד"ר
בלהה ניצן (בדימוס)	פרופ'
משה ענבר	פרופ'
מאירה פוליאק	ד"ר
אהובה אשמן	גב'
אסנת ברתור	גב'
שירלי נתן	גב'
טליה סוצקובר	גב'
מיכל קריסטל	גב'

מזכירת החוג - רות גילת

מזכירות החוג: בניין רוזנברג, חדר 108, טל' 6409422
קבלת קהל: ימים א', ב', ד', בשעות 10-12